

REDACTIA
și ADMINISTRATIJA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii
Concure, inserțiuni și taxele de abonament se trimit administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FORIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA

ABONAMENTUL:
Pe un an 10 coroane
Pe jum. an 5 coroane

Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 franci
Pe jum. an 7 franci.

Telefon pentru oras și comitat Nr. 266

Munca pastorală și valoarea ei.

A lucra, este chemat tot omul, aceasta o demândă însăși nexul causal al vieții. Iar cei-ce poartă oficiu sunt îndatorați a munci constrâși de normele oficiilor respective.

Vieața noastră pe toate terenele tinde tot mai lacomă spre o perfecționare, care să subjuge toate forțele posibile, toate remediile în folosul omului ca individualitate și a omenimei întregi ca totalitate. Ca să se poată obține un progres nu este de ajuns numai activitatea pur oficială, ci se cere un zel, o râvnă de a munci mai mult decât se cere ca strictul necesar. Din acest zel și râvnă se alimentează evoluționismul cultural. La acest evoluționism cultural al vieții, contribuie fiecare om în măsura puterilor și situației sale. Și celce lucră rău contribuie, întrucât dă anză la aplicarea mijloacelor reacționare, cari la rândul lor deși întârzie mersul, bat cale mai sigură întrucât se cunoaște răul ce trebuie espulzat din terenul mersului cultural.

Se naște întrebarea, care muncă este mai de valoare? care este săvârșită în tihnă și comoditate fără nici un obstacol de înlăturat, ori care prin luptă pyrhus-iană ajunge la țalul său; presupunând că valoarea rezultatului obținut este una și aceeași.

Esperința ne arată că majoritatea părerilor se dau pentru a doua, ceea-ce deși nu este just, este firesc, căci bate valuri mari, cari fac reclamă în răspântii.

Se zicem: fiecare om în situația sa, sau și mai bine în cercul său de activitate, are anumite datorințe cari cadreză în minimal susținerea și pe mai departe a progresului dejă obținut. Se ivește un curent care țintește distrugerea acelu progres obținut, sau ceea-ce e mai des în buna credință greșită a autorului, alterarea în altă direcție, de sine înțeles greșită. A combate acest curent subminător, cu rezultat, progresând întâmplător cu un pas înainte, însămnă îndeplinirea datorințelor minimale; pe când obținerea progresului prin muncă ne înscenată de curente opoziționiste însămnă îndeplinirea datorințelor maximele, ce se recer în cercul omului de activitate; a perde din aceea ce fi-s'a concretizat denotă nevrednicie.

Preotul, care își întărește biserica credincioasă prin combaterea cu rezultat a curentului baptist înfiripat în parohia sa, s'au a diferitelor immoralități sociale, săvârșește muncă apreciabilă, totuși n'a făcut alta, decât și-a apărat biserica, și-a făcut datorința minimală; pe când cel-ce și-a întărit credincioșii săi în credință și moralitate cu progres, neinstigat de antagonisme, acela a desvoltat o muncă mai de valoare dovedind îndeplinirea datorințelor maximele, sau mai bine zis zel pastoral.

Aici îmi permit câteva observări, fără intențiune de a jigni pe cineva, sau a da anză la interpretări tendențioase; isvorite din numai dorința curată de a se desvoltă o muncă mai efectivă în agrul pastoral al bisericii noastre.

Este știut că nu se poate păstori, decât prin cuvânt eșit din inimă sinceră și durere în biserica noastră acest cuvânt răsună rar.

Putem zice fără teamă de a nu spune adevărul, că biserica noastră ca viață pastorală a decăzut într'o somnolență îngrozitoare, într'un șablonism rigid, mărginit la indegetările rituale stricte necesare din Liturgier și Molitvelnic.

Suntem pe cale să ne perdem duhul dător de viață și să rămânem cu formalismele, cari fără duh nu edifică ci ruinează. Urmărilor dezastruoase ale acestui simptom bolnăvicios bat zilnic la ușa Consistoarelor noastre, iar cumpănindu-le acolo în mijlocul poporului, te îngrozesc. Unde este munca depusă de preoțime, în serviciul bisericii? Aici nu mai este vorba de susținerea moștenirii rămase dela înaintași, cu atât mai puțin de zel, ci este vorba de perdere.

Demoralizările, corupțiile, sectarismul submină încontinuu la temelii bisericii și noi la toate acestea nu găsim decât o singură justificare amară: spiritul modernismului. Aceasta și mai dureros denotă slăbirea duhului nostru pastoral care nu se agită de perderea aceasta.

Este numai firesc că perderea aceasta ușor se scapă din vedere pentru că aprecierea muncii pastorale o desechilibrează reclama — care ca în tot locul joacă și aici mare rol — afșuri de laude în superlativ, aruncate în publicitate cu toată ocazia binevenită, fie meritate sau nemeritate își au efectul. Dintre acestea primele au loc în-

trucât pot servi de imbold oamenilor de inimă, cele nemeritate însă mai mult demoralizează opinia publică și nici de cât nu pot servi bisericii.

Durere suntem toți pătimiși în vânăre de laude și preamăriri și ne uităm că munca noastră pastorală nu se măsoară cu afișuri de reclamă, ci cu înbunătățirea sortii păstorilor noștri și indirect cu numărul actelor disciplinare din reșoartele Consistoarelor noastre.

E și mai condamnabil, că cel-ce își bate pieptul mai tare, acela lucră mai puțin. De îl cauți la el în parohie te cuprinde o desamăgire amară și te întrebi uimit, acesta-i omul ce-l atât de laudat? În sfârșit nu-i păcatul numai al lui, ci mai mult al opiniei corupte, care admite practicarea reclamelor false, pe tema că reclama bună trece marfa rea.

Munca rodnică săvârșită din boldul dorului de progres nu cere laude și preamăriri, autorul ei de regulă este om modest, care toată satisfacția și-o află în conștiința sa. Este satisfăcut că și-a făcut datorița maximală, lauda altora nu-i trebuie pentru că o știe aprecia în valoarea ei trecătoare, de ocazie.

Cu aceea că am săvârșit un serviciu divin în biserică în tempo și salturi artistice, am rostit de câteva ori pe ză câte o predică ticluită și aceea după șablonul învechit al cutărui orator mare în vremea sa, am săvârșit înmormântări, cununii etc. credincioși tipicului bisericii noastre; cu toate acestea n'am făcut alta decât strictul necesar, ce se cere dela noi. Numai cu atâta muncă nu poate fi vorba de păstorire sufletească în înțelesul larg al cuvântului. Păstoria sufletească nu se poate mărgini numai la tipicul Liturgierului și Molitvelnicului; ace sta își reclamă un cerc mai mare unde păstorul sufletească trebuie să se estindă, de vrea să nu rămână numai un credincios tipicar și al bisericii noastre.

Îmbrățișarea tuturor fazelor vieții sociale, cărora să li-se deă directivă sub aripile bisericii, o astfel de directivă care să se acomodeze evoluării spiritului social, însumă păstorire sufletească. Înființarea diferitelor societăți de caritate sub patronajul bisericii, reclamate cu atâta ardoare de nevoile vieții sociale, vor servi spre întărirea bisericii; lăsându-le pe mâni străine de interesele bisericii, vor deveni tot atâtea contrapunțe, cari întunecă activitatea păstorilor sufletești.

O agitație pe tema aceasta se impune dela sine, precum și o muncă temeinică îmbrăcată în haina modestiei și fără multe pretenții de a eși la răspântii.

X.

O serbare culturală.

Ziua sfântului Ioan Botezătorul din anul acesta harnicii Români din Banat-Comloș au închinat-o eroului nostru național Aurel Vlaicu. Acești Români, conștii de datorințele ce le are un neam față de marii săi fii, au adus *cei dintâiu* tributul lor de recunoștință nemuritorului Aurel Vlaicu într'un mod nu se poate mai solemn. A fost o idee fericită, că s'a invitat și dl Vasilie Goldiș, respective substitutul D-sale, dl profesor Dr. Avram Sădean și corul institutului pedagogic teologic din Arad. Prin aceasta însuflețirea s'a potențat foarte mult. Încă de dimineată se adunau Comloșenii la gară, ca să facă o primire cât se poate de frumoasă iubiților oaspeți arădani. Aceasta le-a reușit. A fost o primire, care nu se poate descrie, o primire la care nimenea nu se putea aștepta. La sosirea trenului care aduceă oaspeții arădani, pe dl profesor Dr. Avram Sădean și corul seminarial, gara eră tixtă de lume. La o parte eră postat corul gr.-oriental român din loc, care întimpină oaspeții cu „Imnul Unirii“ de C. Porumbescu. Executarea preciză a acestui cor țărănesc, condus cu multă dibăcie de dl învățător Petru Craiovan, apoi vorbirea lui inv-director Teodor Bucurescu au emoționat pe toți cei de față. Însuflețit de această primire neașteptată, dl. prof. Dr. A. Sădean mulțamește cu căldură de primirea făcută și arată totodată rostul și însămnătatea institutului al cărui profesor este și d-sa, pentru neamul românesc din acestea părți.

Plini de speranțe plecăm toți la sf. biserică, unde se începuse dejă sf. liturgie. Când la „Sfânt“ începe să cânte corul seminarial, un fior trece prin inimile celor prezenți. După sf. liturgie urmează sfîntirea steagului, care poartă numele lui Vlaicu. Actul sfîntirii ia săvârșit dl protopop al Banat-Comloșului, părintele Mihai Păcățian, asistat de parohii locali, dnii Bălan și Dr. Gioroian. La fine părintele protopop într'o cuvântare bineșimțită arată însămnătatea și meritele lui Vlaicu în propășirea noastră culturală. Lămurește apoi, că scopul serbărilor este înființarea unui fond „Vlaicu“ din care să se facă în tot anul părăstale pentru odihna acestui om mare. Urmează cântările funebrele „Prorocul“ și „În veci“ de T. Lugojan, executată de corul seminarial condus de stud. în teologie Cornel Givulescu. Cântările acestea cântate pentru sufletul lui Vlaicu au stors lacrimi din ochii tuturor.

Eră încă numai nainte de amiaz și însuflețirea își ajunseră culmea. După amiaz urmează sezătoarea înclinată tot memoriei lui Vlaicu. Sezătoarea o deschide dl Dr. Ștefan Gioroian prin câteva cuvinte potrivite acelor momente solenne, accentuând mai presus de toate conștiința națională. Urmează cuvântarea lui profesor Dr. Avram Sădean, care vorbește despre dezvoltarea culturală a Românilor în veac XVI și XVII și suferințele și încercările, la care au fost espuși Români în aceste timpuri. Arată urmările funeste, cari urmară războiului de 16 ani cu Turcii, pentru Români din Banat și părțile, ungurone, ajungând sub jugul ierarhiei sârbești. Arată mai departe, că mântuirea neamului nostru de pretutindeni vine dela școala ardeleană, dela cei trei învățători și preoți săraci, cei dintâi bărbați mari și distinși ai Românilor. Arată urmările binefacătoare ale acestei școli ardelenene în Banat, unde mai întâi se făcură apostoli binevestitori ai culturii naționale și desrobirii naționale bisericești Paul Iorgovici, pe care-l urmară Dimitrie Tichindeal, Moise Nicoară și alți fruntași din acestea părți. Cuvân-

tarea a fost atât de potrivită, a dezvoltat atâta interes în țărani de altfel neobișnuiți cu așa cuvântări, încât cu toată lungimea ei, toți sorbeau cuvintele auzite și mulți s'au exprimat, că bucuros ar mai ascultă o zi întreagă. Urmează opereta „Crai nou“ executată de orchestra din Sănnicolaul mare. După aceasta se desvâlește admirabilul tablou, care ne înfățișează pe apostolii culturii române: Aurel Vlaicu și Octavian Goga, desemnat de dl Teodor Bucurescu, învățător-director. Doar momentul acesta a fost cel mai mișcător. Tabloul redă atât de fidel pe Vlaicu, încât privindu-l par'că toți vedeau pe Aurel Vlaicu. S'a potrivit foarte bine în momentul acesta solemn disertația părintelui Dr. Ștefan Cioroian, care în cuvinte dufioase espune mai nainte accidentul fatal, care ne-a răpit pe Vlaicu; trece după aceea la viața lui Vlaicu, caracterizându-o foarte potrivit și înfățișând foarte fidel faptele lui Vlaicu, cari au făcut cunoscut numele neamului nostru-tuturor popoarelor culte. Disertația a fost cu foarte mare efect. Ideile, cât și limba frumoasă, în care au fost espuse acestea idei ni-l înfățișează pe domnul Dr. Cioroian, ca preot model, sârguitor, care pe lângă agendele oficiului său, pune foarte mare pond pe cultivarea sa proprie. Apoi urcă scena corul mixt gr.-oriental român din Banat-Comloș, tot sub conducerea dlui Craiovan executând foarte frumos cântecul „Pui de lei“. Șezătoare se încheie cu declamarea poeziei „Vlaicu“ de Maria Cunțan, declamată cu vervă de dl Vasile Medrea, stud. în teologie. Dl Medrea și de astădată a dovedit, că e un dec amator bun.

Publicul merge acasă să se pregătească pentru concertul și petrecerea, ce avea să urmeze la orele 8 seara. Dar încă după 6 ore sala eră plină, încât nu mai puteai străbate. La 8 ore sala a fost atât de plină, încât eră imposibil să mai între cineva. Aceasta e poate cea mai ecladantă dovadă a însuflețirii, de care sunt capabili Românii comloșeni.

Sala a fost prea de tot mică, ca să poate cuprinde pe cei setoși de cultură românească. Cel puțin 500 de Comloșeni au fost lipsiți de această hrană sufletească din cauza lipsei de loc. La 8 ore seara se ridică cortina și începe piesa „De pe urma beției“ de Rădulescu Niger și comedia „Ultima sticlă“. Rolul principal în ambele piese l-a avut inteligententul țăran Nicolae Pascu Apostol. Țăranul acesta a jucat atât de bine, încât a pus în uimire pe toți cei de față. Și ceilalți diletanți și-au jucat foarte bine rolurile, dar Nicolae Pascu se poate zice, că e născut anume pentru a jucă teatru.

Concertul se încheie cu trei cântece cântate de corul mixt gr.-oriental din Banat-Comloș și cinci cântări cântate de corul seminarial. Ambele coruri și au executat bine și corect cântările. Îndeosebi a captivat „Negruța“ executată de corul din Banat-Comloș, cu solo de d-șoara Aurelia Ștefanoviciu. Și trebuie să aducem laudă corului, mixt gr.-oriental din Banat-Comloș, când poate cântă în rând cu un cor, cum e acela al seminarului din Arad. Deși cor de țărani, dispune de puteri foarte însemnate. Urmează apoi joc până la ziua albă. Jocul începe cu Călușerul și Bătuta jucate de câțiva flăcăi comloșeni.

După ce s'au sfârșit toate, e imposibil să nu-și pună omul întrebarea, cum se pot face în Banat-Comloș așa lucruri frumoase, pândcând prin alte locuri toate zac în amortire. Desigur și în alte locuri s'ar putea aranja serbări de aceste, dar acolo trebuie mai întâiu oameni de inimă, cum sunt conducătorii Româ-

nilor din Banat-Comloș, părintele protopop Mihai Păcățian, părintele N. Bălan și Dr. Ștefan Cioroian, dna protopeasă învățătoare M. Păcățian, precum și harnicii învățători Teodor Bucurescu, Petru Craiovan și N. Mașa. Ne-a surprins bunăînțelegerea dintre conducători, care numai prin muncă se poate susține. Roadele acestei armonii binecuvântate s'au văzut cu ocazia acestei serbări.

E foarte bine, că elevii teologi și pedagogi au avut ocaziunea să cerceteze această frumoasă comună, cu care numai Săliștea Sibiului s'ar putea asemăna. Cât ar fi de bine, dacă urmând bravilor Comloșeni și alte comune, cu asemenea ocațiuni ar chema corul seminarial în mijlocul lor, țărani s'ar însufleți mai mult de cultura română, iar elevii ar vedea fel și fel de oameni, mai multe feluri de mentalități, câștigându-și astfel cunoștința de oameni atât de indispensabilă unor viitori conducători ai poporului.

E. C.

Chestiunea concentrării profesorilor români sub scutul „Asociațiunii“.

Raport cetit în ședința secției școlare, ținută la 30 Iunie (12 Iulie) 1913 în Sibiu.

de Dr. Onisifor Ghibu.

Onorată Secție Școlară!
Domnilor Profesori!

Sunt mai bine de trei ani de zile decând s'a ivit ideea, ca secția școlară a „Asociațiunii“ noastre să încerce a aduce la îndeplinire chestiunea veche și însemnată a străngerii într'un mănunchiu a profesorilor dela diferitele școale secundare și superioare române din aceasta țară. Vă este încă în vie memorie discuția ce s'a încins în ziaristica noastră la 1910 în jurul chestiunii „congresului profesorilor“ sau a „organizării“ profesorilor, — precum și ceea ce a urmat după această discuție.

Din tot ce s'a scris și vorbit atunci și de atunci încoace, precum și de pașii întreprinși mai târziu de secția școlară a „Asociațiunii“, s'a deprins pentru toți o convingere: convingerea necesității absolute a unei legături apropiate între profesorii noștri dela toate școlălele, fără deosebire de confesiune, — o legătură, care să promoveze și interesele culturale particulare ale profesorilor, cât și interesul culturii poporului nostru în general.

Necesitatea aceasta nu e nouă; ea a existat și înainte de aceasta cu cincizeci de ani. De cincizeci de ani se repetă, din interval în interval, vocile cari cer o organizare a profesorilor noștri și de cincizeci de ani ele răsună înzadar. Toate încercările făcute dela 1862 încoace au eșuat — profesorimea noastră stă și azi fără nici o legătură între sine; despre ea se poate zice și azi, ceea ce zicea un profesor în „Tribuna“ din 1910 (24/II): „sine lege vagatur“.

Ar fi de prisos, cred, să insist aici asupra necesității concentrării profesorilor. O simțiți doar cu toții, căți a-ți dat ascultare chemării noastre și ați venit azi aici, și o simt și aceia, cari nu sunt de față și pe cari desigur i-a reținut mai mult convingerea, că aici astăzi nu se va putea face aceea, ce nu s'a făcut timp de mai bine de o jumătate de veac. De conștiința necesității acesteia au fost pătrunși toți profesorii români,

cari în cursul timpului au servit la diferitele noastre școli în acele condiții modeste, pe cari cu toții le cunoaștem.

Nu despre această necesitate voiu vorbi deci, ci mă voiu mărgini numai la amintirea fazelor și peripecțiilor prin cari a trecut această chestiune dela început până azi.

Cel dintâiu care a accentuat necesitatea apropierii profesorilor români a fost profesorul de limba română dela gimnaziul din Sătmăr, P. Bran Gimnaziul din Sătmăr fiind clasat, la 21 Octomvrie 1801, din partea consiliului locotenențial de școală mixtă, limba românească avea să servească de limbă auxiliară la acest institut. P. Bran dându-și seamă de răspunderea cea mare, pe care o avea în direcția aceasta, în care avea să muncească atât el cât și profesorii dela celelalte gimnazii în cari limba românească se introduse ca limbă de predare, pe lângă cea ungurească-nemțească sau rutenească (Lugoș, Baia-mare, Arad, Timișoara, Sighetul-Marmației), sau ca obiect de învățământ (Sibiu, Oradea-mare și Brașov) — se întrebă într'un articol publicat în „Amicul familiei” (Sibiu, 1862 pg. 99—101 și 109—112): „după care plan și cu ce rezultat se propune limba română în gimnaziile din Ungaria și Transilvania?” „Asta nime nu o a întreat dela noi — zice el, — nici binefăcătorii dela cari, sau prin cari avem puținca remunerațiune, nici Suveranul nostru în pivnița limbei materne: Națiunea, în a cărei interes ne sacrificăm. Dar acum — continuă Bran — a sosit timpul, ca în locul nepăsării acesteia, care mai mult nu se poate suferi, să pășiască la mijloc energica părtinire a intereselor naționale binecumpănite și în meritul acesta. Mijloacele conducătoare la scopul acesta ar fi: *congregațiunile învățătoresci*. În acestea ar avea ocaziune respectivii profesori de limba română dela toate institutetele, sub prezidenția s. e. a unui dintre directorii gimnaziilor românești, în toată vacațiunea a și comunica experiențele, ideile, opiniunile și convingerile sale despre așezarea unui plan general, care ar fi să se observe peste tot — cu modificațiunile ici sau colea cerute de împrejurări, despre cărțile cari ar fi să se întrebuițeze... cu un cuvânt despre mijloacele prin cari s'ar putea mai ușor înainta învățarea limbei române în gimnazii. Congregațiunile acestea, și până când s'ar organiza peste tot starea învățământului la noi și s'ar ridica institute naționale proprii mai înalte, ar avea înalta misiune de a cere seamă dela fiecare: ce se cuprinde cu treaba instrucțiunii, cum s'a neguțatorit? și cât a dobândit cu talanții ce i-au fost încredințați spre scopul acesta salutar?... În fine congregațiunile acestea ar fi chemate de a se consulta despre modurile prin care profesoriile de limba română — care în multe gimnazii depind numai dela bunăvoința, care ușor poate degenera în capriciu, a unora și altora — s'ar putea așeza de un fundament statornic, prin urmare de a păși în numele națiunii la un fel de învoială cu înaltul Guvern spre folosul și onoarea națiunii. Congregațiunile acestea deci nu se pot destul recomanda în considerațiunea și părtinirea respectivelor“.

Chemarea aceasta a profesorului Bran, prin care se semnală mai întâiu o necesitate națională nouă, n'a avut nici un răsunet.

Arroape în același timp gândul unui congres al profesorilor români îi frământă și pe niște tineri români cari stătau la Viena, între 1861 și 1863. Acești tineri erau: N. Cristea, mai târziu redactor al „Telegrafului român” și asesor consistorial în Sibiu, Dr.

Ioan Meșotă, directorul de mai târziu al liceului din Brașov, D. Cioflec, învățător la școala de fete din Brașov și I. Dorca, la cari se mai alăturase și Barbu Constantinescu, directorul seminarului central, și mai târziu profesor la Facultatea de teologie din București. În desele lor convorbiri acești tineri s'au convins despre „necesitatea unei conțelegeri a reprezentanților învățământului, însă — zice la 1870 N. Cristea, în „Telegraful român” pg. 195 — recunoscând greutatea de a ne putea aduna în pripă din toate părțile româniei, doriam a ne convinge în parte fiecare despre răsunetul ce ar afla o propunere pentru o astfel de adunare. Prevăzurăm, dară conțelegeri particulare, pen-truca să nu facem un lucru de capul nostru, și rezultatul acelora să ne îndreptățiască a lucră mai departe sau a tăceă cu totul despre lucru până la timp acomodată“.

Nici din aceste planuri nu s'a ales nimic.

La 1870, ideea e reluată de însuflețitul profesor dela Brașov Dr. Vasile Glodariu, care lansează un „Apel către toți frații profesori din toate institutetele mai înalte de învățământ, de toate specialitățile și gradele, către toți frații profesori ai institutelor medii, pedagogice sau preparandiile comerciale, reale, industriale și agronomice, precum și către toți învățătorii școlilor normale și rurale (sătești) din tot cuprinsul României“ (Telegraful român, 1870, 21 Iunie). Purcezând maxima: „Consilia multorum salus republicae“ entuziastul apostol care, necunoscând granițe politice pentru un popor răspândit în atâtea țări, duce mai târziu făclia culturii românești la frații din Macedonia, convoacă pe 20 și 21 Iulie o „conferință generală“ a tuturor dascălilor români de pretutindenea, la Avrig, leagănul și mormântul regeneratorului națiunii noastre, Gh. Lazăr. „Despre momentuoșitatea și necesitatea imperativă a unei atari conferențe generale, — zice Glodariu — cred că este pătruns tot dascălul român, căci conferența generală este ca pânea de toate zilele, și precum organismul omenesc fără pâne nu poate trăi, așa și instrucțiunea (învățământul) românească nu poate prospera, nu poate face progresele dorite, nu poate corăspunde postulatelelor și recerintelor prezente și împrejurărilor celor complicate și intereselor celor felurite. — Unde să se discute întrebăciunile cele mai vitale care taie în toată vieța școlară; unde să se caute principiile cele mai sănătoase și mai acomodate cu indigintele și cu aspirațiunile noastre, să se adopteze mijloacele cele mai logice, să se introducă didactica cea mai practică și cea mai ușoară, dacă nu într'o conferință generală a noastră? Conferința generală este acel motor puternic, carele înaintază prosperitatea morală, spirituală, materială și formală a învățământului. Conferența generală însuflețește, desmortește, încălzește, crește, întărește și înaltă puterile înțelesuale, morale și materiale ale corpului didactic... Ideea de conferență generală a tuturor dascălilor români nu este o idee momentană, privită, ci și ea, ca toate ideile mari, mântuitoare, a răsărit de mult în mintea noastră, numai cât anul acesta a scos-o din adâncul său la lumina zilei — și să credem, că a venit și pentru dânsa timpul ca să se pogoare din înălțimea ideilor pe pământ și să se intrupeze“...

Dar timpul încă nu venise. Glodariu credea, că pentru un lucru așa de mare ca o conferință generală a tuturor profesorilor și învățătorilor români de pretutindenea ajunge o singură condiție: însuflețirea. Dar s'a înșelat, căci realitatea i-a rostogolit în cale piedeci serioase, cari l-au făcut să-și ia gândul dela un plan

asa de mare. N. Cristea îl face atent, că în afară de însuflețire, mai e nevoie pentru un lucru ca acesta și de pregătiri serioase și de un program definitiv. Și timpul fizic e prea scurt (patru săptămâni! „Numai Apelului îi trebuie două—trei săptămâni până să ajungă la toți cătră cari e îndreptat — zice Cristea. Acum, după ce capătă apelul nu pleacă toți, ca la ordinul de oaste, a doua zi și cel dela Orșova, Becicherechiul-mare, Ciaba, Baia-mare, Cernăuți, Suceava etc., va trebui să se gândească, dacă nu de alta, de speșele călătoriei peste tot, și iață, că-i trebuie câteva zile; iară cei din România, Basarabia, și dacă vor voi să vină și cei din imperiul turcesc, nesmintit, că au lipsă de pașapoarte, cari iarăș nu să pot scoate în una sau două ore. Pune, că acestea s'au terminat toate, calculul de mijloc, în 8 zile. Călătoria până la Avrig d. e. dela Chișineu, Bolgrad, Ismail, ori va veni omul peste Bucovina, ori peste Moldavia, care iară cel puțin 8 zile, omul să lucre numai la pregătirea călătoriei și încă are lipsă de vre-o patru săptămâni“. Apoi Avrigul e rău ales, ca loc de întrunire, căci acolo nu există nici o sală mare, în care mai multe mii de dascăli români să-și poată țineă sedințele și, apoi, ar fi imposibil de a găsi și locuințe pentru atâția inși. Cristea propune Sibiul ca loc de întrunire, de unde apoi se poate face foarte ușor și la Avrig o excursie. Peste tot trebuiesc pregătiri mai serioase.

Trăgându-și mai bine seama cu realitatea, se vede că Glodariu însuși s'a convins, că conferența generală nu se poate țineă așa de curând și de ușor, cum credeă el în entuziasmul său fără hotar. La 11 Iulie dă deci o „Inștiințare“ că „conferința se amână deocamdată, din cauza împrejurărilor ivite“. Amânata a rămas pentru totdeauna, căci Glodariu nu s'a mai ocupat de ea.

Ideea o reia. Dr. Meșotă din Brașov la anul 1875, adresându-se în numele corpului profesoral de acolo, cătră direcțiunea gimnaziului din Blaj și întrebându-o dacă n'ar consimți să se țină în Blaj, la 28 Aprilie a acelui an, „o întrunire a profesorilor din Ungaria și Transilvania“? Blăjenii au primit propunerea precum și planul fixat, dar întrunirea n'a ajuns să se poată țineă, din motive pe cari nu le cunoaștem.

A trebuit să treacă un alt deceniu, până ce la 1884, patronatul liceului din Năsăud, se adresează consistoriilor ambelor biserici, cerând ca acestea se permită profesorilor dela gimnaziile de sub jurisdicțiunea lor, să ia parte la o simplă „conferință colectivă a profesorilor dela gimnaziile românești“. Nici încercarea aceasta nu s'a putut realiza după cum s'a contemplat; ea s'a poticnit pe neașteptate. Adresa patronatului din Năsăud, sosită la Consistorul din Sibiu în 30 August 1884, a fost transpusă abia la 13 Decembrie direcțiunii școalelor medii din Brașov spre opinie, dar acolo chestiunea s'a pertractat abia la 15 Martie 1885. Răspunsul profesorilor din Brașov a fost favorabil, dar sosise prea târziu, abia la 19 Aprilie 1885. Patronatul din Năsăud în aceste împrejurări hotărâse încă la 13 Decembrie 1884, ca conferența colectivă să fie convocată la Blaj, „măcar de ar participa la ea chiar numai gimnaziul din Blaj, Beiuș și Năsăud, cari s'au declarat că vor participa la proiectata conferință“. La 8 Aprilie 1885, așadar înainte de ce ar fi sosit la Sibiu răspunsul Brașovenilor, conferința profesorilor dela cele trei licee se și deschide și anume în prezența comisariatului ministerial Pál Sándor, director suprem în Cluj și ține trei zile, discutând o serie întreagă de probleme mari, cari nici azi nu sunt rezolvite (cum e

chestia manualor de școală). În această conferință s'au lucrat și niște statute pentru o „reuniune a profesorilor dela gimnaziile greco-catolice“. Ele au fost înaintate guvernului spre aprobare, dar se vede, că acolo au și rămas, neaprobrate. Conferința asta a avut totuș ca urmare edarea unui număr de manuale bune, cari s'au întrebuintat cu folos până în timpurile mai nouă. După conferința aceasta însă n'a mai urmat alta, care să continue munca începută.

Abia în deceniul următor, la 1892, se fac iarăși pași de natura celor amintiți. Anume direcțiunea gimnaziului din Blaj se adresează liceelor românești cu întrebarea, dacă n'ar fi bine să se întrunească toate la o conferință colectivă, în care să se ia nouă măsuri cu privire la edarea de manuale? La această nouă cercare gimnaziul din Năsăud a răspuns afirmativ. Cel din Brașov a aderat și el la această idee, dar, mai întâi, a cerut dela autoritatea sa superioară concesiunea necesară. Răspunsul fu: „ținerea din oficiu de atari conferințe profesorale interconfesionale, nefiind constatată necesitatea lor, nu se incuviințează, ci corpul profesoral se îndreaptă a se conforma cu privire la elaborarea și edarea manualelor școlare de lipsă, inviațiunilor consistoriale ce i-s'au dat în acest obiect“ (Nr. 816 școl. 1893). „Conferința“ plănuită deci nu s'a ținut.

Eră aproape firesc ca după atâtea încercări neizbutite nici să nu se mai gândiască nimeni la astfel de lucruri. Și în adevăr așa a și fost. Până la finea deceniului următor, timp de 18 ani, nu se mai face nici o amintire despre această chestiune. La 1909, într'un articol prim al ziarului „Tribuna“ din Arad (Nr. 221), cineva ocupându-se mai deaproape cu secțiunea școlară a „Asociațiunii“, propuoe ca aceasta să caute a strânge pe toți profesorii noștri secundari în congrese, cari să se ție cel puțin din „trei în trei ani“.

Scurt timp după aceasta vine un tânăr profesor și, în coloanele „Telegrafului român“ din Sibiu (Nr. 7, 21 Ianuarie v.) accentuiază necesitatea unui „congres al profesorilor români“, apelând la d-l A. Bărseanu, „care — cum ziceă autorul articolului — va ști află mai bine cum să ne adune și să ne îndemne la o muncă unitară, menită să ne desrobiască sufletele“. Urmarea acestui articol a fost pedeoparte că „Tribuna“ a continuat să-și desfășure păreriile ei cu privire la congresul profesorilor, iar pedealtă, că seminarul din Arad „s'a declarat pentru constituirea profesorilor români într'un congres și ca punct de plecare a enunțat înțelegerea prealabilă a colegiilor profesorale din Mitropolia ortodoxă română, prin direcțiunile lor“, rămânând ca după aceasta să se facă mai departe pașii necesari. Direcțiunea seminarului din Arad se și pune în înțelegere cu cel din Sibiu și Caransebeș apoi cu gimnaziul din Brașov și Brad, cu școala comercială și cu cea reală din Brașov și cu școalele civile de fete din Arad și din Sibiu. Toate aceste școale răspund afirmativ, cu excepția gimnaziului din Brad și a școlii de fete din Sibiu, cari n'au răspuns de loc. Se fixează și timpul și locul ședinței „Comisiei pregătitoare“ (Sibiu, 24 Aprilie v. 1910), după care aveă să se ție însuși congresul. Nici această încercare însă n'a reușit. Consistorul din Sibiu, răspunzând direcțiunii gimnaziului din Brașov în această chestiune, a enunțat că „nu incuviințează o asemenea organizare a profesorilor noștri, din cauză că nu are baze și nu cadrează cu organizațiunea școalelor noastre depuse în Statutul organic al bisericii noastre. Chiar și conferințele învățătoresți, — zice actul consistorial Nr. 2939/1910

— prevăzute altcum în „Statutul organic“, întâmpină greutăți și dificultăți din partea organelor statutului, cu atât mai vârtos ne-am expune cu organizarea conferinței ce se intenționează. De aceea nu poa e întra consistorul în ductul de idei cu acea conferință“.

Pașii făcuți până aci din partea seminarului din Arad s'au oprit. Doar „Biserica și Școala“ din Arad a scris, în legătură cu hotărîrea consistorului din Sibiu: „E rândul profesorilor să lumineze pe Consistorul arhidiecezan, că Statutul organic nu este sfârșitul vieții noastre culturale, ci începutul ei, întocmai cum Sf. Scriptură nu este sfârșitul, ci numai începutul vieții creștinești“ — dar lucrurile s'au oprit aci.

Acestea sunt fazele prin care a trecut chestiunea „organizării profesorilor“ dela 1862 până la 1910, când ea a fost luată în mână de secția școlară a „Asociațiunii“.

— Va urmă.

CRONICA.

Frecventarea școalelor primare din România. Deși învățământul primar în România e gratuit și obligator pentru toți Românii, totuși din nenorocire cu toate eforturile făcute în ultimii 20 de ani, o bună parte din copii de școală rămân lipsiți de binefacerile celei mai elementare instrucțiuni. Așa de pildă în anul 1908 (despre care sunt date statistice mai complete) erau la sate 429,322 băieți și 384,640 fete de 7—14 ani, din cari s'au înscris la școală numai 321,519 băieți și 159,555 fete. Cu alte cuvinte din capul locului au fost condamnați la analfabetism 25% din băieți și 59% din fete. Proporția îndoită a fetelor față de băieții neînscși la școală se explică prin greutatea de a se duce la o școală prea îndepărtată și mai ales prin faptul, că sătenii nu văd nici un folos de a-și trimite copilele la școală, dacă nu învață lucrul de mână. Nici la orașe nu sunt mai imbucurătoare cercetările statistice. Aici în 1908 erau obligați la școală 55 020 băieți și 48 544 fete, din care înscși în școală numai 45 496 băieți și 33 905 fete, — adică 17% băieți și 30% fete din noua generație orășenească rămân analfabeți. De remarcat e, că proporția fetelor față de băieții lăsați fără învățatură e aproape aceeași ca la sate, ceea ce arată, că din nenorocire și în orașe trenează încă concepția despre rolul subordonat al femeii în societate — bine înțeles în acea pătură a populației orășenești, care nu trimite copilele la învățatură. Și mai trist e, că din băieții dela sate înscși la începutul anului școlar (1908) numai 67% au urmat regulat cursurile, iar din fete numai 53%. Din cifrele anului 1911/12 nu se arată nici un progres în privința frecventării în școalele primare. Cauzele sunt înainte de toate lipsa de învățatori și de localuri de școală. Apoi depărtarea de școală, sărăcia părinților care pe deoparte n'au mijloace să procure copiilor cărți, îmbrăcăminte și încălțăminte, iar pe de alta au nevoie de ajutorul lor, fie lăsându-i să păzească casa, fie punându-i la alte treburi; ignoranța sau nepăsarea părinților; lipsa de trageră de inimă a unor învățatori, mai ales dintre suplinitori.

„Vatra Școlară“.

1437 advocați noi. Zilele acestea a apărut o dare de seamă oficială, privitoare la advocații din Ungaria, cari au obținut în anul 1913 diploma de avocat. În cursul anului 1913 s'au supus examenului de avocat în Budapesta și Târgul-Mureșului 1856 candidați, dintre cari au obținut diploma de avocat 1437 candidați.

Au fost respinși din toate obiectele, în Budapesta 11·2%, iar în Târgul-Mureșului 9%.

„Neamul românesc“ a încetat. În ultimul număr al „Neamului românesc“ d-l N. Iorga a anunțat, că sistează această revistă „care i-a luat o mare parte din timp, tot prisosul veniturilor sale puține — și poate mai mult decât atâta — cei mai buni ani de bărbăție și — sănătatea“.

Băncile românești în serviciul culturii naționale. „Revista economică“ în n-rul său din 17 ianuarie aduce la loc de frunte un inimos articol, în care toate băncile noastre sunt îndemnate să fixeze un procent mai ridicat decât până acum pentru scopuri culturale filantropice și o parte a acestei cvote să o cumuleze. Fondul cultural al băncilor, administrat de „Asociațiune“, abia atinge suma de cor. 699 58. Nu s'a putut obține decât în puține locuri cumuluarea în vr'o formă concretă a cvotei de care ne ocupăm. Câteva bănci au înființat fonduri culturale și filantropice proprii, din cari numai un număr de tot minimal se ridică la sume mai considerabile. Intre aceste, la finea anului 1912, se numără: „Ardeleana“ cu un fond jubilar economic de cor. 13 000 și cu un fond al Casei culturale de 48 288, în total deci cor. 151,288. „Cassa de păstrare“ din Săliște cu un fond de binefaceri de cor. 68,231 și altul pentru un spital public de cor. 60,326, laolaltă cor. 128,567, apoi „Albina“ cu fondul P. Cosma și al unui internat de băieți în sumă de peste cor. 100,000, „Aurora“ în Năsăud cu un fond cultural și de binefaceri în sumă de cor. 22, 021. Apoi mai sunt câteva bănci cu asemenea fonduri de câteva mii. La multe din ele fondurile aceste sunt abia de câteva sute, sau și numai zeci de coroane, iar alte bănci nu au creat fonduri culturale proprii.

Logodnă. Dșoara Anuța Popa fca preotului Andreiu Popa din Criscior și dl Gherasim Andru abs. de teologie logodiți. Fie într'un ceas bun!

Aviz. Domnilor învățatori și candidați de învățatori li-se atrage atențiunea asupra concursului ce se publică acum pentru postul învățătoresc din Groș (Garassa) Atât comitetul parohial cât și subscrisul preot promite celui ce va fi ales tot sprijinul și pentru informațiuni mai detaliate se pot adresa subscrisului Ignat Mara paroh Garassa, p. u. Marosborsa.

Concurse.

Pentru deplinirea parohiei a II-a din **Boroșineu** — devenită vacantă prin strămutarea preotului Ioan I. Ardelean, — în conformitate cu rezoluția consistorială de sub Nr. 7386/913, se publică concurs cu termen de **30 zile**, dela prima publicare în organul „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: 1. Uzufuctul unei sesiuni, cu dreptul de pășune și pădure; 2. Uzufuctul intravilanului, de sub Nr. 183; 3. Stolele legale; 4. Birul preoțesc, constător din una măsură cucuruz sfărâmat, dela aceia cari posed 8 jugh. pământ; 1/2 măsură, dela aceia cari au mai puțin de 8 jugh., iar jelerii solvesc câte 1/4 măsură de cucuruz sfărâmat; 5. Eventuala întregire a dotației. din vistieria statului.

Casă parohială nu este, iar dările publice, după beneficiul preoțesc, le va plăti alesul.

Parohia este de cl. I., deci dela reflectanți se cere cvalificarea prescrisă în concl. de sub Nr. 84 II. 1. din 1910, a sinodului eparhial.

Cei-ce doresc să ocupe această parohie, sunt poftiți, ca petițiunile, adresate comit. par. din Boroșineu și ajustate cu documentele trebuincioase să le înainteze la oficiul ppsc gr.-or. rom. din Boroșineu (Boroșjenő, com. Arad), având a se prezenta — cu stricta observare a §-lui 33 din Reg. pentru parohii, — în vre-o duminică sau sârbătoare, în s. biserică din Boroșineu, spre a-și arăta desteritatea în oratorie și în cele rituale.

Din ședința com. parohial, la 17/30 nov. 1913.

Dr. Teodor Burdan
preș. com. par.

Vasilie Augustin
not. com. par.

În conțelegere cu: Ioan Georgia ppresbiter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului vacant învățătoresc din **Groși**, (Garassa) se escrie concurs **cu termin de 30 zile**.

Venitele acestui post sunt:

1. Salar în bani gata 900 cor. 2. Venitul pământului inv. 40 cor. 3. Venitele cantorale 10 cor. 4. Pentru conferințe 20 cor. 5. Scripturistica 10 cor. 6. 8 stângeni de lemne, din cari se va încălzi și sala de învățământ. 7. Locuința corăspunzătoare și grădină.

Doritorii de a ocupa acest post se avizează, ca recursele lor instruite conform normelor în vigoare, plus cu atestat de apartinență (illetőségi bizonyítvány) și adresate Comitetului parohial din Groși, să le trimită la oficiul protopopesc din Mariaradna, iar dinșii să se prezinte în sânta biserică de aici spre a se arăta poporului.

Din ședința dela 20 octomvrie (2 nov.) 1313.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Procopiu Givulescu*, protopresbiter și inspector de școale.

—□—

2—3

Pe tru îndeplinirea parohiei de cl. III-a din **Ignești**, cu aprobarea Ven. Cons. diecezan se escrie concurs cu termin de **30 zile** dela prima publicare în „Bis. și Școala“.

Emolumente: 1. Casă parohială cu 2 odăi spațioase, cuină, cuină de vară, supraedificate necesare, grădină. 2. 16 jugh. pământ arător. 3. Stolă și bir legal. 4. Intregrea dotației dela Stat, pe care parohia de altcum nu o asgură.

Darea după sesie o va solvi alesul, care va avea să catehizeze fără alta remunerație.

Reflectanții să se prezinte în sfta bis. din Ignești pe lângă observarea prescrișelor regulamentului pentru parohii, iar recursele adresate comitetului parohial din Ignești să se înainteze oficiului ppresbiteral din Bateni Kőrösbökény).

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Florian Roxin*, ppbiter.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului de capelan temporal pe lângă părintele Ilie Popescu din **Ianova**, (tractul Timișorii decretat cu Inalta rezoluție consistorială de sub Nr. 6636/913, se escrie concurs cu termin de **30 zile**, dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: Una jumătate (1/2) din întreg beneficiul împreună cu parohia părintelui Ilie Popescu afară de întregirea dotațiunei dela stat, care întregire rămâne întreagă a parohului — deci aceasta întregire

pentru capelan nici comuna bis. și nici superioritatea bis. nu o poate garanta.

Alesul va fi dator să substitue pe păr. Ilie Popescu în toate funcțiunile divine și pastorale, și va avea să catehizeze la toate școalele din loc.

După beneficiul său va avea alesul să supoarte cările publice.

Parohia de **clasa I** fiind, dela reflectanți să cere evalidația prescrișă în concl. Ven. Sinod eparhial de sub 84 II/1 din 1910.

Recursele ajustate cu documentele prescrișe în original — și cu atestat despre serviciul eventual prestat, — adresate com. par. din Ianova, se vor subșterne în termenul legal P. O. Oficiu protopopesc gr. or. rom. al Timișorii (Temesvár Gyv.) Recurenții au a se prezenta cu stricta observare a §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii în vre-o Duminică ori sârbătoare în sta biserică din Ianova spre a-și arăta desteritatea în cântarea bis. în oratorie și în cele rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Ioan Oprea* adm. protop.

—□—

3—3

TELEFON Nr 188

TELEFON Nr. 188.

RUBINSTEIN MÓR

SPEDITOR

TRANSPORTAJ CU AUTOMOBILE

Întreprinde tot felul de transportări, împachetări și vămuri. **Strămută** pe lângă rezponsabilitate, cu căruțele pt. transportul mobilelor de 6, 7, 8 și 9 metri, cari sunt scutite de viermi (stelnițe), și tapetate după sistemul francez, — în ori care parte a țării. Depozitul de ape minerale al domeniului contelui Schönborn Bucheim Frigyes Magazin stabil și umplere proaspătă a apelor minerale Szolyvai, Pannonia, Polenai și Luhi Erzsébet. Tot aici se capătă renumita apă „Málnási Borviz“ în sticle de 1 litru, care o transportă și la locuință, prin schimbul sticlei, sticla à 20 fil. Revanzătorii capă a rabat. Diferite mobile folosite, dar în stare bună, rămase îndărât dela transportări și strămutări, se vând pe lângă prețuri excepționale ieftine. Casse de fier nouă sau folosite se află de vânzare pe lângă prețuri moderate. ⁹⁵

ARAD, STRADA WEITZER JÁNOS. ♦ PALATUL MINORIȚILOR.

Căițe (căciuli) prețești

pentru scutirea capului la servicii în liber pre- cum și potcapii, se pot comandă la

Librăria diec. din Arad.

Bucata, din catifea, costă 6 cor. iar din stofă 4 cor.

Potcapia, din catifea 5—7 cor.

La comande e a se indică măsura capului.

Librăria Diecezană

Arad, Strada Deák Ferencz N-rul 35

Mare depozit în ornate recvizite bisericesti și anume:

Ornate (odăjdii) în cele mai variate execuțiuni după ritul bisericeii ort. române dela . . .	50—1000 cor.
Potire de aur, argint, bronz aurit, sau argintat dela	36— 200 cor.
Potire de sticlă	10 cor.
Cruci pentru altare, pentru funcțiuni, din tot soiul de metal și lemn dela	4— 100 cor.
Cădelnițe de bronz și argint dela	20— 100 cor.
Candele de argint dela	6— 100 cor.
Disc cu stea de bronz și aur, dela	15— 50 cor.
Litier argint chița	130 cor.
Cutie pentru mir și pentru cuminecătura celor bolnavi, din argint, cu prețul de	34 cor.
Icoane pictate pe pânză în diferite colori și mărimi, dela	8— 100 cor.
Prăznicare pe lemn ori tinichea	9 cor.
Evanghelie cu litere latine și cirile legată mai simplu dela 24—40 cor., în legătură catifea	100— 130 cor.
Apostol, Octoichul cel mare, Ceaslov, Cazania, Mineile pe 12 luni, Molitvelnic cu litere latine sau cirile și cu toate celelalte necesare bisericilor noastre.	

◆ La dorință servim la moment cu informațiuni și deslușiri mai detaliate. ◆

Serviciu prompt. ≡ Prețuri moderate. ≡ Nr. telefonului 266.